

Thế giới trở lại thời cộng sản? No way!

Tôn Thất Thiện

Sau cuộc tuyển cử tại Hungary cuối tháng 5 vừa rồi, trong đó "cộng sản" thắng "lớn" một số người đã thắc mắc. Có người bi quan nghĩ rằng có lẽ từ ngữ "hậu cộng sản" là một từ ngữ "dùng bây giờ không được chính lắm", và "chưa ai có thể đoán quyết rằng Chủ nghĩa Cộng sản đã thuộc hẳn về quá khứ", và "coi hiểm họa Cộng sản "như thực sự đã tiêu tùng".¹

Về chính trị, chế độ cộng sản đã đi vào lịch sử

Trong hai năm qua, ta mục kích sự đắc cử của một số cựu đảng viên các đảng cộng sản Poland, Lithuania, Nga, và gần đây, Hungary. Nhưng không có đảng cộng sản nào của thời trước 1991 ra tranh cử với danh xưng và tư cách là đảng cộng sản cũ, và không có ứng cử viên nào, kể cả các ứng cử viên mang nhãn cộng sản như ở Nga, ra tranh cử với tư cách là đảng viên của các đảng cộng sản cũ. Các đảng tranh cử đều mang tên mới để chứng tỏ rằng mình không liên hệ gì với đám cộng sản cũ cả. Ở Poland, cộng sản cũ tranh cử dưới nhãn hiệu Liên Minh Dân Chủ Tả (Democratic Left Alliance); một số đứng trong hàng ngũ Đảng Nông Dân (Agrarian Party). Ở Hungary, cựu cộng sản ứng cử dưới cờ của Đảng Xã Hội (Socialist Party).

Ở Nga, cựu cộng sản tuy ứng cử dưới cờ Đảng Cộng Sản, nhưng đây là Đảng Cộng Sản Nga, chứ không phải Đảng Cộng Sản Liên-xô. Một số khác tranh cử dưới lá cờ của Đảng Công Dân (Civic Party). Ta không nên quên rằng Nga nay chỉ là một quốc gia tương đối nhỏ bé so với Liên-xô trước kia, và những nước láng giềng Nga do những cựu đảng viên Đảng Cộng Sản Liên Xô cầm đầu lại mãnh liệt chống lại sự khống chế của Nga.

Phần khác, tuy các đảng gồm ứng cử viên cựu cộng sản thu được nhiều phiếu hơn các đảng khác, nhất là các đảng ủng hộ chính quyền, họ không chiếm được đa số. Ở Poland, Liên Minh Dân Chủ Tả chỉ thu được 20,7 % số ghế. Ở Hungary, Đảng Xã Hội chỉ chiếm được 35 % số ghế. Ở Nga Đảng Cộng Sản chỉ thu được 45 trên tổng số 444 ghế. Như vậy không nơi nào cộng sản, dù là mang tên mới, có đủ sức để lập một chính phủ thuần túy cộng sản, dù là trá hình. Họ phải lập chính phủ liên minh, và họ hoàn toàn không có khả năng áp đảo các đảng khác hay trấn áp dân chúng như thời trước. So với những năm trước 1992, chủ nghĩa cộng sản nay đã thuộc về lịch sử.

Ở Nga, Chúa Trời vẫn còn nhưng chủ nghĩa cộng sản đã chết

Như đã nói ở trên, cựu đảng viên cộng sản phải mang nhãn hiệu khác mới hy vọng được trúng cử. Vì sao? Vì dân chúng đã ớn chủ nghĩa cộng sản, và nhất là chế độ cộng sản rồi. Nhưng tại sao họ lại bỏ phiếu cho những ứng cử viên mà họ biết rằng trước kia là cộng sản? Câu hỏi này rất chính đáng. Lý do rất giản dị: thực sự họ không bỏ phiếu cho cộng sản, mà họ bỏ phiếu chống những cải tổ luộm thuộm làm cho đời sống của họ khó khăn, và gây ra một sự sai biệt chướng mắt giữa một lớp người giàu mới - rất giàu - và đa số phải sống một cách chật vật.

khó khăn, và gây ra một sự sai biệt chướng mắt giữa một lớp người giàu mới - rất giàu - và đa số phải sống một cách chật vật.

Một điều không ai đòi hỏi gì nữa là dân chủ tự do. Điều đó, mọi người coi như là dĩ nhiên rồi. Ngay cả những đảng viên cộng sản cũ cũng chính thức, hoặc đương nhiên, công nhận điều này. Bằng chứng là, như đã nói ở trên, trong việc lập lên những đảng mới mà để thay thế các đảng cộng sản cũ họ ra sức làm cho dân chúng thấy rõ rằng họ dứt khoát không còn liên hệ gì với các chế độ cộng sản cũ. Và, quan trọng hơn nữa, khác với tuyến cử dưới chế độ cộng sản, các cuộc tuyển cử mới đều đảng hoàng, không có gian lận và xảy ra trong tự do bầu cử và ứng cử. Đây là kết quả rõ ràng nhất và quan trọng nhất của *perestroika*. Từ sau khi bức tường Berlin bị hạ và các chính quyền cộng sản Đông Âu và Liên-xô sụp đổ chế độ lê-ni-nít/bôn-sê-vích thực sự và hoàn toàn bị dẹp bỏ và bị chế độ tự do dân chủ thay thế. Không có hy vọng gì chế độ cộng sản kiểu trước 1992 được tái lập. No way! Ngay cả Gennadi Zyuganov, lãnh tụ nhóm cộng sản tại Quốc Hội Nga, cũng phải công nhận điều này. Khi cựu Tổng Thống Nixon hỏi ông ta nước Nga có thể khi nào trở lại chế độ cộng sản hay không, ông ta nói: "Không. Chúng ta không thể qua một con sông hai lần. Sau 75 năm chỉ có chủ nghĩa cộng sản không có Chúa Trời, ngày nay ở Nga Chúa Trời vẫn còn sống, nhưng chủ nghĩa cộng sản đã chết rồi".² Nếu Nga, nơi sinh và thành trì của chủ nghĩa cộng sản, không thể trở lại chế độ cộng sản được thì thế giới cũng không hy vọng gì trở lại chế độ cộng sản được.

Còn Trung quốc và Việt Nam thì sao? Trung quốc nay chính thức theo "chủ nghĩa xã hội với đặc tính Trung Hoa". Từ lâu, đặc biệt là từ Khrushchev, lãnh tụ cộng sản Nga đã phủ nhận tính cách "xã hội chủ nghĩa" của Trung quốc. Và, như một ký giả Mỹ nói: "Xây dựng chủ nghĩa xã hội với đặc tính Trung quốc của Deng Xiaoping chỉ là một cách nói: dùng tư bản chủ nghĩa để duy trì quyền hành của những người cộng sản".³ Còn Việt Nam thì tuy chính thức ĐCSVN vẫn "kiên trì" đi con đường xã hội chủ nghĩa, nhưng trong Đảng hiện nay chẳng có ai có thể quả quyết rằng con đường xã hội chủ nghĩa là con đường gì. Hiện nay thái độ của lãnh đạo Đảng là "Trung cộng sao, ta vậy"! nhưng , ngay cả trong hàng ngũ của Đảng, càng ngày càng nhiều người công khai đòi lãnh đạo Đảng phải "quay ngược các bảng chỉ đường".

Khía cạnh kinh tế

Vấn đề chuyển từ kinh tế "xã hội chủ nghĩa", từ một chế độ kinh tế tập thể hoá, kế hoạch hoá và tập trung hoá toàn diện, và nhất là đặt dưới sự quản lý của những cán bộ cộng sản quyền hành vô hạn mà dốt nát cũng vô hạn, là một vấn đề không thể giải quyết được ngay. Cần vài thập niên và nhất là phải thoả mãn một số điều kiện căn bản: 1) chính quyền thực tình muốn thực hiện kinh tế thị trường và chấp nhận những đòi hỏi của nó - tự do kinh doanh, tự do tư sản, tự do di chuyển, tự do lao động v.v... ; 2) cán bộ, nhân viên chánh quyền có đủ kiến thức và khả năng chuyên môn để hiểu rõ những vấn đề của giới kinh doanh bản xứ và quốc tế; 3) có đủ trợ giúp quốc tế để có tư bản (vốn) và tài chánh để vượt qua giai đoạn chuyển tiếp, là giai đoạn khó khăn đau đớn - và 4) nhất là lãnh đạo chính phủ đủ quyền lực để thực hiện một cuộc thay đổi lớn lao và sâu rộng như thế trong sự tôn trọng tự do dân chủ và tinh thần nhân đạo.

Không có một chính phủ mới nào hội đủ những điều kiện nói trên. Do đó, những cải tổ của họ đều mang tính cách chùng chằng, nửa vời, chậm chạp, hay đúng hơn, chậm trễ, gây khó khăn cho dân chúng nhiều hơn là cải thiện đời sống của họ. Các triệu chứng của

tình trạng này là thất nghiệp lan tràn, lạm phát phi mã, mức sống giảm sút trầm trọng, và những hiện tượng tiêu cực xuất hiện: tham nhũng, mất an ninh, sai biệt chương mắt giữa giàu (mới) và nghèo (cũ), tương lai mù mịt, và nói chung, hỗn loạn.

Một trong những nguyên do lớn của tình trạng này là những cán bộ, viên chức cộng sản cũ vẫn còn đầy rẫy trong chính quyền, trong các cơ quan hành chính cũng như lập pháp, chống lại chính sách của chính quyền mới và ngấm ngấm vô hiệu hoá những biện pháp cải tổ của chính quyền này. Phần khác, sau nhiều thập niên chế độ "xã hội chủ nghĩa" nền kinh tế của các nước cộng sản càng ngày càng suy sụp và đất nước bị đẩy vào ngõ cụt. Dưới chế độ cộng sản, tình trạng này bị che đậy, dấu diếm. Nó chỉ phát hiện rõ ràng sau khi chính quyền cộng sản bị sụp đổ. Chính quyền mới, tuy không gây ra tình trạng này, nhưng lại bị gán cho trách nhiệm, và dân chúng cho rằng chính những chính sách và biện pháp "cải tổ" và "thị trường hoá" là nguyên nhân của những khó khăn của họ. Thêm vào đó, chính quyền mới rất vụng về trong vấn đề thông tin tuyên truyền, trong khi cộng sản, là những kẻ thực sự phải mang trách nhiệm về tình trạng suy sụp đối với dân chúng thì rất thạo về phương diện này và lại được tự do khai thác tình trạng này để công kích chính quyền và xáo động công chúng gây phần nộ chống đối với chính quyền. Trong chế độ dân chủ thực sự mới, không có gì cản trở họ trong công cuộc phá hoại này.

Kết quả là, ngoại trừ Czechoslovakia, ở Đông Âu và ở Nga chính quyền mới và chính sách cải tổ của họ nhằm cải thiện đời sống của dân chúng đã không được ủng hộ mà còn bị rất đông người chống đối. Những người này bộc lộ sự chống đối của họ bằng cách bỏ phiếu cho những ứng cử viên chống chính phủ, mà đứng đầu là những đảng viên cộng sản cũ. Nhưng đó là chỉ về phương diện kinh tế.

Về phương diện chính trị thì lại ngược lại. Những lãnh tụ chống cộng sản lại được dân chúng yêu thích, nhưng sự yêu thích này chỉ có tính cách "thâm lặng". Nó chỉ bộc lộ ra khi có biến cố lớn, như trong dịp đám cộng sản bảo thủ muốn đảo chính Gorbachev vào tháng 8 năm 1991, hoặc lật đổ Yeltsin vào tháng 10 năm 1993. Trong những trường hợp này, dân chúng Nga đã rầm rộ và nồng nhiệt bộc lộ sự ủng hộ của họ đối với Yeltsin, người tiêu biểu cho dân chủ.

Tự do, no ấm, công bằng không thể tách rời nhau

Ta có thể rút những bài học gì về những gì đã xảy ra ở Đông Âu và Nga trong những năm gần đây? Điều rõ ràng nhất là muốn có ổn định chính trị xã hội chính quyền phải có sự ủng hộ mạnh mẽ và rộng rãi của dân chúng. Sự ủng hộ này chỉ có thể có được nếu chính quyền đó đáp ứng đầy đủ được ba nguyện vọng căn bản của dân: 1/ dân chủ tự do, 2/ an ninh kinh tế, và 3/ công bằng xã hội. Cả ba đòi hỏi này phải được thoả mãn. Nó là ba nhu cầu tất yếu của dân. Họ không chịu từ bỏ cái nào.

Kinh nghiệm của các nước cộng sản Đông Âu và Nga cho ta thấy rằng quan niệm của một số lãnh đạo cho rằng dân chỉ cần được bảo đảm có cơm ăn áo mặc và công ăn việc làm là họ mãn nguyện, và chính quyền khỏi cần đặt vấn đề tự do dân chủ hoặc vấn đề công bằng xã hội. Trong 70 năm chính quyền cộng sản Nga đã áp dụng chuyên chế độc tài với bảo đảm công ăn việc làm, cơm ăn và bình đẳng cho đại đa số, nhưng rốt cục, khi có cơ hội, dân chúng Nga không do dự ủng hộ những lãnh tụ chủ trương dân chủ tự do và cùng họ lật đổ những chính quyền cộng sản độc tài.

Cũng may là họ được tranh đấu trong điều kiện thực sự dân chủ, ôn hoà, qua sự xử dụng lá phiếu của họ một cách tự do. Việc này làm được vì chính quyền mới tôn trọng dân chủ, và những cán bộ đảng viên cộng sản cũ hiểu rõ rằng họ không thể qua con sông độc tài cộng sản một lần nữa, như Zyuganov đã nói, và cũng chấp nhận chơi trò chơi dân chủ.

Kinh nghiệm lịch sử cho ta thấy rằng một cuộc cách mạng phải trải qua ba đợt sóng mới thực sự thành công. Trong đợt đầu, vì bất lực, đương quyền mất sự ủng hộ của dân và bị các lực lượng cách mạng thay thế. Trong đợt hai, chính quyền mới cũng bất lực vì những vấn đề cần giải quyết do chính quyền trước để lại không thể giải quyết được dễ dàng. Do đó họ không được sự ủng hộ của dân chúng. Nhưng đồng thời, họ cũng cho dân chúng thấy những khó khăn cùng những giải pháp cần thiết. Sự bất lực và mất ủng hộ của dân chúng tạo điều kiện cho những người cũ trở lại. Đây là đợt ba. Trong đợt này, một tập hợp mới gồm cả người cũ lẫn người mới, thông hiểu vấn đề, được sự thông cảm của dân, và đồng thời nhiều kinh nghiệm hơn trước, có nhiều khả năng thoả mãn dân chúng về cả ba phương diện, và được dân chúng chấp nhận. Từ đó mới có sự ổn định chính trị xã hội, và chế độ mới có đủ điều kiện để tồn tại.

Mượn danh từ cộng sản thích dùng, ta có thể khẳng định đây là một "quy luật". Việt Nam cũng phải đi qua con đường trên đây. Chúng ta đã qua hai đợt rồi: đợt đầu từ 1945 đến 1975, đợt hai từ 1975 đến 1992, và nay chúng ta đang đi vào đợt ba. Chúng ta nên chuẩn bị để đi qua đợt ba này một cách êm thấm và nhanh chóng.

Ottawa, 12.6.1994

1. Ngụy Lão, "Con ma "Mác-xít" trở lại ám ảnh Âu Châu, *Ngày Nay*, 1-6-1994.
2. R.Nixon, "Moscow, March '94: Chaos and Hope", *New York Times*, 25/3/1994.
3. Jeffrey Parker, "Would Mao have become capitalist?", *China Post*, 31/10/1993.